

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1866
Toplantı Tarihi/Sayısı : 15.3.2023/27
Karar Numarası : 2023/243
Başvuran : H. Ü.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın ceza infaz kurumunda mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından incelemesi gerçekleştirilen başvuruda başvuran özetle:

- a. Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna ilk geldiğinde birisi üzerinde altısı ise emanet eşya deposunda olmak üzere yedi tespihinin bulunduğunu,
- b. Daha sonra kendisine hediye olarak gelen bir adet tespihle birlikte emanet eşya deposundaki tespih sayısının sekize çıktığını,
- c. Halihazırda bulunduğu Kuruma nakledileceği sırada emanet eşya deposunda bulunan tespihlerden birinin kendisine teslim edilmediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan 29.12.2022 tarihli yazılı görüşte özetle:

- a. Başvuranın iddiası üzerine gerekli incelemelerin yapıldığı, ancak Kurumda kalan herhangi bir eşyasına rastlanmadığı,
- b. Başvuranın Kurumdan nakli esnasında 7 adet tespihin tespit edildiği, gitmiş olduğu Kurumda yapılan ilk üst aramada da 7 adet tespihin tespit edildiği ifade edilmektedir.

4. Başvuran, 16.01.2023 tarihli yazılı görüşünde özetle:

- a. Görevli memur nezaretinde eşyalarını kontrol ettiğinde tespihlerinden birinin eksik olduğunu fark ettiğini ve bu hususu eşya teslim makbuzuna yazarak imzaladığını,
- b. Emanet eşya deposunda 7 tespihi olduğunu, ancak elindeki tespihle birlikte toplam 8 tespihinin olması gerektiğini ifade etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın 17'inci maddesinin 3'üncü fıkrası; "*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz*" şeklindedir.

6. Anayasa'nın 35'inci maddesinde ise; "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" hükmü yer almaktadır.

7. İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin birinci maddesinde işkence; "*bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözetken herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırıp veren bir fiil*" olarak tanımlanmış, devamında ise; "*yasal müeyyidelerin uygulanmasından*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

doğan, tabiatında olan veya arızî olarak husule gelen acı ve ızdırabı içermez.” hükmüne yer verilmiştir.

8. Aynı Sözleşme'nin 16'ncı maddesinde kötü muamele; *“1'inci maddede tanımlandığı şekilde işkence derecesine varmayan diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya ceza gibi fiiller”* olarak tanımlanmıştır.

9. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1 Numaralı Ek Protokolü'nün birinci maddesine göre; *“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hanel getirmez.”*

10. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumun; *“Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

11. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinde özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

12. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Ön incelemenin yapılması” başlıklı 48'inci maddesine göre; *“Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a. Kurumun görev alanına girip girmediği (...) yönlerinden incelenir.”*

13. Mezkûr Yönetmelik'in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'nci maddesine göre; *“Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. “İşkence” ve “kötü muamele” arasındaki ayrım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; süre, fiziksel ve ruhsal etkiler, cinsiyet, yaş, sağlık durumu, muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi gibi kıstaslarla belirlenmektedir. Nesnel ölçülerde acı verici şiddet, mağdurun cinsiyeti veya sağlık durumu göz önünde bulundurulmaksızın işkence olarak değerlendirilebilir. Nitekim AİHM, bahse konu düşünceyle, mağdura karşı gerçekleştirilen acı verici eylemin her durumda işkence olarak kabul edileceğini değerlendirmiştir (AİHM, Selmouni/Fransa, B. No:25803/94, 28.07.1999, § 105). Bununla birlikte herhangi bir alıkonulma merkezindeki fiziksel koşulların, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişinin üzerinde ortaya çıkardığı aşağılayıcı veya acı verici etkiler ve bu durumun uzun tutukluluk süreleriyle birleşmesi kötü muamele olarak kabul edilebilmektedir (AİHM, Kalashnikov/Rusya, B. No:47095/99, 15.07.2002, § 102).

15. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi verilmiştir.

16. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de bu görevin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

17. Tüm bu mevzuat doğrultusunda öncelikle Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol uyarınca oluşturulan ulusal önleme mekanizması kapsamındaki görevi ortaya konulmalı, devamında başvuru konusunun bu kapsamında kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

18. 6701 sayılı Kanun uyarınca ulusal önleme mekanizması; *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere*

oluşturulan sistemi” ifade etmektedir.

19. Ek İhtiyari Protokol’ün 19’uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilidir.

20. Alıkonulma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonulanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırmaktadır.

21. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonulanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

22. Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkonulma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen vb.) değerlendirilmesini, sağlık bakımından yeterlilik ve uygunluğunun, insan haklarına ve kanuni güvencelere uygunluğun ve olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

23. Kurumun ulusal önleme mekanizması kapsamındaki görev alanı devletin “negatif” ve “pozitif” yükümlülüklerinin tespiti ile belirlenebilir. Devletin negatif yükümlülüğü; bireyleri işkence ya da gayriinsanî veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken; pozitif yükümlülüğü, hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla suçluların tespitini ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, devletin önleyici yükümlülüğünün bir paydaşı olarak görevini kimi zaman bireysel incelemelerle kimi zaman da alıkonulma yerlerine yaptığı ziyaretlerle yerine getirmektedir. Soruşturma yükümlülüğü ise adli ve idari makamlarıdır.

24. Somut olay, başvuranın; Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan başka bir ceza infaz kurumuna nakledileceği sırada üzerinde ve emanet eşya deposunda bulunan toplam 8 adet tespihten birisinin kendisine verilmediği iddiasına ilişkindir.

25. Başvuranın söz konusu iddiasının, Anayasa’nın 35’inci maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin olduğu, ulusal önleme mekanizması kapsamında incelenmesini gerektirecek ölçüde zamana yayılmış, ruhsal ve fiziksel acı verici, sürekli ve kasıtlı bir muamele olarak değerlendirilemeyeceği, 6701 sayılı Kanun ile Kurumun ayrımcılık yasağı ve ulusal önleme mekanizması kapsamı dışında kalan ihlal iddiaları için bir başvuru yolu öngörülmediği, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olmasının ulusal önleme mekanizması kapsamında bir başvuru olarak kabulü için yeterli olmadığı, dolayısıyla başvuru konusunun Kurumumuzun görev alanı dahilinde olmadığı değerlendirilmektedir.

26. Her ne kadar ihlal incelemesi yapıldı ise de yukarıda açıklanan nedenlerle; başvurunun, Anayasanın 17’inci maddesi, Ek İhtiyari Protokol; 6701 sayılı Kanun’un 9/i ve 17/8 maddesi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 48’inci maddesi uyarınca Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında kalmadığı ve bu nedenle **“kabul edilmez”** olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

15.03.2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Bařkanı

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye